

FULL d'INNOVACIÓ DOCENT en EDUCACIÓ SUPERIOR

Juny

07

SUMARI

«Avui parlem...»

- Simposi Internacional sobre el Disseny de les Titulacions per Competències

«Què en podeu dir de...»

- Els estudis compartits en xarxa

«Coneixes...?»

- El GI-IDES Aprenentatge Cooperatiu en Ciències Socials (ACECS)

«Informacions»

- Jornades d'Innovació Docent UAB 2007

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

AVUI PARLEM...

Simposi Internacional sobre el Disseny de les Titulacions per Competències

El 27 d'abril de 2007 va tenir lloc, a la seu de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Politècnica de Catalunya, el Simposi Internacional sobre Competències. El comitè organitzador del Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI), del qual forma part la Unitat Docent en Educació Superior (IDES) de la UAB, va ser-ne l'organitzador.

En el programa es van donar a conèixer diverses experiències europees sobre la planificació de les titulacions universitàries per competències. Hi van participar la Dra. Kristien Carnel, de l'Escola Superior Catòlica de Lovaina (Bèlgica), el Dr. Volker Gehmlich, de la Universitat d'Osbrück (Alemanya), la Dra. Annette Kolmos, de la Universitat d'Alborg (Dinamarca), el Dr. Jenaro Guisasola i el Dr. Jesús M. Goñi, de la Universitat del País Basc, i la Dra. Concha Germán, de la Universitat de Saragossa. Les reflexions van girar al voltant de la situació del disseny de les titulacions per competències en la realitat universitària europea i espanyola actual i de la tasca que cal fer en els diversos ensenyaments.

Van assistir-hi 250 professionals (40 de la UAB), entre el personal acadèmic i tècnic de les universitats públiques catalanes, responsables de la coordinació o dinamització de l'adaptació de les titulacions al marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior. El Simposi va ser un espai de reflexió i debat amb experts sobre un tema monogràfic d'actualitat, directament relacionat amb el procés de convergència entre les universitats.

En relació directa amb el tema del disseny de les titulacions per competències, van destacar els punts següents:

- És molt important fer un bon disseny de competències transversals i específiques per a cada titulació, on hi hagi una bona coordinació entre les diferents titulacions, els diferents cursos i entre les matèries afins i interdisciplinàries.

- Les competències proposades han de ser realistes, assequibles i han d'estar graduades al llarg dels diferents estudis.

- L'avaluació de les competències, especialment de les transversals i de les genèriques, planteja un ventall de problemes que requereixen una atenció acurada. Aquestes competències han de ser avaluades per equips docents amb instruments que permetin la cooperació interdisciplinària del professorat.

- En el disseny de les titulacions per competències és molt important l'existència d'equips docents cohesionats i interdisciplinaris i d'una bona tasca de coordinació vertical i horitzontal per a cada titulació.

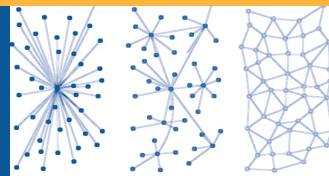
Al simposi es va posar també en evidència la necessitat de potenciar la investigació sobre la docència universitària, la innovació i la millora de les titulacions en tots els àmbits científics o àrees de coneixement. L'intercanvi d'experiències, la creació de xarxes de titulacions afins, la coordinació dels centres i l'assessorament als equips multidisciplinaris de les diferents titulacions són iniciatives que estan donant bons resultats a les nostres universitats.

Pels organitzadors del Simposi, es va tornar a posar en evidència la importància de l'existència d'una col·laboració interuniversitària, com la que suposen les iniciatives del CIDUI organitzades per les set universitats públiques de Catalunya, que permet sumar forces, fomentar noves iniciatives i economitzar recursos i compartir-los.

El Dr. Ramon Roureda, director de l'ICE de la Universitat de Lleida, va fer la clonada de l'acte i va convidar tots els assistents a participar en el proper CIDUI, que es farà a Lleida els dies 2, 3 i 4 de juliol de 2008.

Elena Añaños
Àmbit d'Innovació

QUÈ EN PODEU DIR DE...

Els estudis compartits en xarxa

Des de l'any 1997, l'Oficina de l'Autònoma Interactiva Docent (OAID) coordina diversos programes d'ensenyament virtual que s'han anat consolidant com una experiència docent complementària de l'oferta presencial característica de la nostra universitat.

Actualment, l'OAID coordina quatre programes d'Estudis Compartits en Xarxa (ECX), amb una oferta prevista per al curs 2007-2008 de 86 assignatures, totes de lliure elecció, i de les quals 30 assignatures-grup corresponen al nostre professorat:

- El programa Campus Global, en què compartim una oferta d'11 assignatures amb la Universidad Politécnica de Madrid, i que es va iniciar el curs 1997-1998.
- El programa Intercampus, amb una oferta compartida de 48 assignatures entre les set universitats públiques catalanes (UAB, UB, UPC, UPF, URV, UdG, UdL) i la UOC, que es va iniciar el segon semestre del curs 1999-2000.
- El programa Metacampus, compartit amb la UOC des del curs 1999-2000, amb 9 assignatures.
- El programa Intracampus, adreçat exclusivament a l'alumnat de la UAB, iniciat el curs 2005-2006, i que enguany impartirà 18 assignatures.

Aquest curs 2006-2007, un total de 865 alumnes de la UAB han cursat assignatures virtuals en els quatre programes que oferim.

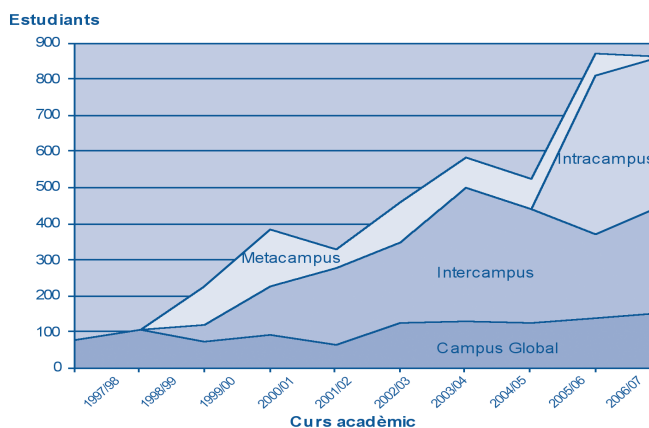
Els programes d'estudis compartits en xarxa, juntament amb altres ensenyaments virtuals de la UAB (Geografia en Xarxa, mestratges i postgraus...), completen un panorama creixent de l'oferta formativa d'aquest tipus d'ensenyament amb una important demanda entre l'estudiantat (gràfic 1).

A tall d'exemple, podem veure al gràfic 2 l'evolució de la demanda en el cas de l'Intercampus. Aquests cursos, d'un total de 5.317 sol·licituds de preinscripcions de totes les universitats, tan sols s'ha pogut matricular el 31 % dels alumnes en les 48 assignatures ofertes. Cal destacar que, dels no acceptats per la limitació de places, gairebé el 40 % correspon a alumnat de la UAB.

I és que la possibilitat de cursar una assignatura virtual significa, per a bona part de l'alumnat, una major flexibilitat i autonomia a l'hora d'organitzar la matrícula i els ritmes d'estudi, en particular de l'estudiantat dels últims anys de la carrera.

de la participació i l'aprenentatge actiu de l'alumnat, individual i grupal, són cabdals en un context temporal marcadament asincrònic.

Per a l'alumnat, el format virtual representa la necessitat d'assumir els nous hàbits en un mitjà digital que culturalment li és proper. Ha de construir el seu coneixement de la matèria des de l'autonomia i la flexibilitat d'ús i d'organització del seu temps, des de la participació i la interacció amb el professorat i la resta d'alumnat en un entorn virtual col·laborador. Això li requerirà autodisciplina i constància. Les competències i les habilitats pròpies de cada matèria es combinaran amb les tecnològiques que facilita, per exemple, l'ús del Campus Virtual.

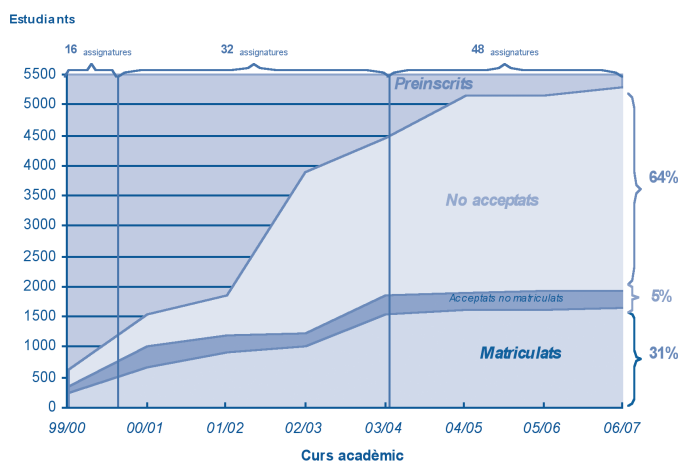

Gràfic 1: Evolució de l'alumnat matriculat als programes d'ECX

La docència virtual, com que supera les limitacions espai-temps, presenta dos aspectes d'especial rellevància que volem destacar. D'una banda, la virtualitat és un model en què la utilització de les TIC afavoreix la mobilitat de l'estudiantat, l'intercanvi i la col·laboració interuniversitària.

La compaginació de models d'ensenyament presencials, virtuals o semipresencials/semi-virtuals ens obre noves perspectives i oportunitats per a la universitat del present i del futur. Valorem-les.

D'altra banda, és un model que proporciona un format idoni per a la introducció dels nous plantejaments de l'ensenyament i l'aprenentatge que representa l'EEES. En una universitat on és característica la presencialitat, la docència virtual representa per al professorat un entorn amb noves possibilitats i la necessitat d'adaptar la formació, tot definint els seus objectius, continguts, metodologies, materials docents i formes d'avaluació, al mitjà específic de la virtualitat i de les TIC. En aquest àmbit, les dinàmiques de comunicació i d'interacció i el paper del professorat com a dinamitzador

Gràfic 2: Evolució de la demanda de places al programa Intercampus

CONEXES...?

GI-IDES Aprenentatge Cooperatiu en Ciències Socials (ACECS)

Els Grups d'Interès de la Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior (GI-IDES) es creen amb l'objectiu de mantenir, de manera activa i permanent, diferents grups de treball en matèria d'innovació docent en educació superior que generin aportacions a la comunitat universitària sobre el seu tema de treball.

Un dels compromisos dels GI-IDES és la publicació d'un monogràfic de la col·lecció «Eines d'Innovació Docent en Educació Superior». El darrer monogràfic ha estat elaborat pel GI-IDES Aprenentatge Cooperatiu en Ciències Socials (ACECS). L'IDES ha considerat adient entrevistar la doctora Neus Orgaz, la seva coordinadora.

■ Com es va crear el GI-IDES ACECS? El grup AGECS va sorgir l'any 2004 de la iniciativa d'un grup de professors i professores que impartim docència en diferents titulacions de l'àrea de Ciències Socials. Després de coincidir en un curs formatiu sobre aprenentatge cooperatiu que oferia la Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior (IDES) de la UAB, vam decidir compartir les nostres experiències a l'aula, sense cap altra pretensió que establir criteris i pautes de treball que ens ajudessin a potenciar un ús més sistemàtic, menys intuïtiu i més eficaç de l'aprenentatge cooperatiu en la nostra pràctica docent.

■ Qui són els seus membres?

Actualment formem part d'aquest grup els professors següents: Pilar Carrasquer Oto (Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia, Departament de Sociologia); Alejandra de Lama Aymà (Facultat de Dret, Departament de Dret Privat); Francesc Gibert Badia (Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia, Departament de Sociologia); Neus Orgaz Guerrero (Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales, Departament d'Economia de l'Empresa); Sònia Parella Rubio (Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia, Departament de Sociologia); Albert Pastor Martínez (Facultat de Dret, Departament de Dret Públic i de Ciències Historicojurídiques); Núria Reynal Querol (Facultat de Dret, Departament de Dret Privat); i Xavier Solà Monells (Facultat de Dret, Departament de Dret Públic i de Ciències Historicojurídiques).

■ Quins són els seus objectius?

L'objectiu principal del grup és crear un espai de reflexió pràctica i teòrica sobre les diferents dimensions del treball cooperatiu a partir de la posada en comú i l'anàlisi de les nostres experiències d'innovació docent desenvolupades sota contextos docents diversos. El grup pretén crear un

espai de formació, d'intercanvi i de reflexió que ens ajudi a avançar de forma satisfactòria.

■ En què consisteix l'aprenentatge cooperatiu (AC)?

El concepte «aprenentatge cooperatiu» es refereix a una sèrie de procediments d'ensenyament que parteixen de l'organització del grup-classe en petits grups o equips de treball heterogenis, en què els estudiants treballen conjuntament i de forma coordinada per tal de resoldre una sèrie de tasques acadèmiques que se'ls encomana i aconseguir aprofundir en el seu propi procés d'aprenentatge. L'aprenentatge cooperatiu crea, així, tota situació d'aprenentatge que, per realitzar-se, requereix que els objectius dels participants estiguin interconnectats, de manera que cada estudiant només pugui assolir els seus objectius si la resta pot assolir els seus.

■ Quina ha estat la metodologia de treball per a l'elaboració del monogràfic? Aquest monogràfic, en realitat, és el resultat d'un dilatat procés de dos anys que ha requerit que desenvolupéssim tota una sèrie d'habilitats que cada dia exigim als nostres estudiants. Experimentar-les directament ens ha ajudat també a ser més receptius i conscients sobre el que suposa per als nostres estudiants treballar de forma cooperativa. El resultat ha estat gratificant per a nosaltres: el fet de procedir de disciplines diferents i d'entorns de treball diversos (facultats, departaments, etc.), amb la inquietud personal per la millora de la nostra docència com a motor, ens ha permès enriquir-nos mútuament i assolir un nivell de reflexió sobre la pràctica docent que no hauríem aconseguit de forma individualitzada sense la interacció i la cooperació.

■ Quin creu que és l'avantatge principal de l'aprenentatge cooperatiu?

Sense cap mena de dubte, el treball cooperatiu constitueix una bona metodologia a l'hora de millorar l'aprenentatge dels estudiants i de convertir-los en subjectes actius en el seu procés formatiu. Tant la literatura científica que hem revisat sobre la qüestió com la nostra pròpia pràctica docent posen empíricament de manifest que l'aprenentatge cooperatiu és una metodologia que aporta una millora significativa de l'aprenentatge, superior a altres modalitats, com les individualitzades o les de tipus competitiu.

■ Creu que l'AC es pot aplicar a altres àmbits diferents del les ciències socials?

Per descomptat. De fet, la major part de la literatura sobre aprenentatge cooperatiu en l'ensenyament

ment universitari acostuma a reflectir realitats de disciplines com les ciències de la vida o les ciències de l'enginyeria, difícilment equiparables a les peculiaritats de les nostres disciplines.

■ Quines recomanacions faria als professors que utilitzin la publicació Eines d'AC?

Per tal que sigui possible treballar amb garanties d'èxit fent servir la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu, és condició necessària l'autoavaluació permanent, el contrast, la revisió constant dels plantejaments a partir de la interacció amb els alumnes i de la retroacció. Però no tots els reptes i esforços de l'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu han de recaure sobre el professorat. Fer front a l'absentisme o al seguiment discontinu d'assignatures per part d'uns estudiants que, cada cop més, combinen la vida acadèmica amb una vida laboral de caràcter esporàdic i no subjecta a horaris regulars és difícil des de la lògica del treball cooperatiu. Tampoc no és senzill incorporar als estudis superiors procediments d'ensenyament que no han estat interioritzats pels estudiants en les etapes formatives prèvies, ni tampoc combatre la seva manca d'hàbits en l'aprenentatge actiu.

■ Quina creu que és l'aportació més valuosa de l'AC a l'EES?

El nou escenari educatiu requereix modificar la metodologia d'ensenyament a través de la incorporació de mètodes participatius que permetin als estudiants formar part del procés d'aprenentatge d'una manera activa i dinàmica. Considerem que les activitats docents basades en l'aprenentatge cooperatiu han de tenir necessàriament un paper clau en tot aquest procés d'incorporació de mètodes actius i participatius d'ensenyament i de transformació del paper dels docents dins l'aula.

■ Quins són els objectius futurs del GI-IDES Aprenentatge Cooperatiu en Ciències Socials (ACECS)?

En aquests moments estem explorant les oportunitats que ofereixen les noves tecnologies i les modalitats semipresencials d'aprenentatge com a eines per potenciar l'aprenentatge cooperatiu.

INFORMACIONS

JORNADES D'INNOVACIÓ DOCENT UAB 2007

Els dies 13 i 20 de setembre de 2007 tindran lloc les IV Jornades d'Innovació Docent a la UAB, organitzades per l'IDES. L'augment i la qualitat de les innovacions presentades l'any 2006 i l'anàlisi de les avaluacions fetes pels assistents ens han fet pensar en la conveniència d'ampliar els dies dedicats a la presentació de les innovacions i les experiències docents que s'estan fent a la nostra universitat, amb la finalitat de poder compartir-les, millorar la nostra realitat docent i construir entre tots el camí cap a l'EEES.

A la Jornada, s'hi presentaran els projectes de Millora de la Qualitat Docent vigents a la UAB. Hi poden participar tots els professors de la UAB presentant una comunicació oral o escrita sobre una iniciativa o experiència docent innovadora, presentant un programari docent innovador o bé com a assistents. La inscripció és gratuïta.

Els eixos temàtics preferents d'enguany són:

1. Estratègies d'aprenentatge: metodologies docents, autoaprenentatge, etc.
2. Avaluació dels aprenentatges: sistemes d'avaluació, avaluació continuada, autoavaluació, etc.
3. Recursos virtuals: bimodalitat, semipresencialitat, campus virtual, estudi autònom, etc.
4. Formació per competències: planificació docent, transversalitat, coordinació, etc.

Tota la informació de les Jornades, els formularis d'inscripció i de lliurament de resums, així com també qualsevol canvi sobre les dates previstes els trobareu al web de l'IDES:

<http://www.uab.cat/ides>

Connecteu-vos també al web per saber les dates definitives de lliurament de propostes.

Les dates previstes, que han estat prorrogades, són les següents:

- 21 de juny de 2007: estarà disponible l'aplicació per fer la inscripció i enviar les propostes (resums).
- 6 de juliol de 2007: data límit per presentar els resums.
- 11 de juliol de 2007: confirmació de l'acceptació de les propostes.
- 3 de setembre de 2007: data límit per fer la inscripció a les Jornades. La inscripció, que és gratuïta, és necessària per participar a les Jornades.
- 27 de setembre de 2007: data límit per lliurar les comunicacions completes.

Unitat d'Innovació Docent
en Educació Superior (IDES)

Edifici A
Campus de la UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Tel.: 93 581 41 66
Fax: 93 581 41 67
ides@uab.es
www.uab.es/ides

Equip de la Unitat

Dra. Maite Martínez
Directora

Dra. Elena Añaños
Àmbit d'Innovació

Sarai Sabaté
Àmbit de Formació

Dr. Luis Branda
Consultor en ABP

Núria Marzo
Pere Tomasa
Zaida Anaya
Equip col·laborador

Jordi Grau
Suport administratiu

Edició i impressió

Servei de Publicacions
de la Universitat Autònoma de Barcelona

IV JORNADES
d'INNOVACIÓ
DOCENT

13 i 20 de setembre de 2007

EIXOS TEMÀTICS

1. Estratègies d'aprenentatge
2. Avaluació dels aprenentatges
3. Recursos virtuals
4. Formació per competències

Tota la informació de les jornades es troba a:
<http://www.uab.cat/ides>

PRESENTACIÓ DE COMUNICACIONS/PÒSTERS/SOFTWARE

Data límit del lliurament de resums: 29 de juny de 2007
Data límit del lliurament de comunicacions completes: 7 de setembre de 2007

Les jornades es faran a l'edifici del Rectorat

IDES
Unitat d'Innovació Docent
en Educació Superior

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

NOVETATS

- Lloc de realització: edifici del Rectorat.
- Presentació del programari (*software*) relacionat amb la innovació docent (TIC). Està previst crear El racó del programari i dels material docents en format digital de la UAB. Consisteix en un espai per a l'exposició i la demostració (interactiva si cal) de programari d'innovació docent, plataformes per a la docència, laboratoris virtuals, utilitzacions específiques del Campus Virtual, etc. Els professors interessats en aquest tipus de presentació contacteu directament amb l'IDES per valorar les aportacions i concretar els detalls.
- Les comunicacions completes i el programari presentat es publicaran, amb el consentiment dels autors, en un CD-ROM amb ISBN.
- Per tal que la informació publicada arribi a un nombre més ampli d'autors, els resums de les comunicacions completes hauran de presentar-se en català o castellà i en anglès.